

Quaderns de Sociologia

VALLS: APROXIMACIÓ AL DIA A DIA DELS SEUS IMMIGRANTS

per Cristina Torres Molet

Paraules clau: immigració, magribins, religió musulmana, Valls.

Resum: en aquest treball es reflecteixen i s'analitzen les relacions que tenen els immigrants que viuen a Valls. S'estudia quina relació mantenen amb la família, amb els amics, amb els veïns i en l'àmbit laboral. També s'intenta esbrinar fins a quin punt es manté la religió i els costums culturals del país d'origen. Per últim, es parla del coneixement i de les vivències que tenen tant de les festes com dels recursos vallencs i de les necessitats que no han pogut resoldre malgrat la xarxa relacional que tenen establerta.

Abstract: the work reflects and analyses the relationships of the immigrants living in Valls. It studies what sort of relation they have with their friends, family, neighbours and at work. It also tries to discover if they keep up religious and cultural costumes from their own country. Finally, the work explains the knowledge and experiences they have about the festivities and resources in Valls and the hardships they have in spite of their relationships.

Objecte d'estudi

Els moviments migratoris han existit des de sempre al llarg de la història i han anat acompanyats de tot i seguit de dificultats. És difícil prendre la decisió de deixar el país on s'ha nascut, tot i que sigui per intentar millorar la qualitat de vida o senzillament per poder sobreviure. I tampoc no és fàcil adaptar-se a viure en un lloc completament desconegut, cosa que implica un tornar a començar des de zero. Moltes vegades la llengua, els costums, l'actitud de la població autòctona, el xoc cultural, la subsistència econòmica i la legislació del país receptor són impediments que els immigrants han de superar o intentar integrar dins les seves vides.

Concretament, aquest estudi se centra en el sector de la població immigrant contemplat des d'una perspectiva social, tenint en compte aspectes que impliquen una relació amb l'entorn. Així doncs, es contempla la manera com els immigrants interactuen amb la població autòctona, la immigrada o les entitats diverses, i les motivacions (de caire econòmic, afectiu, laboral, educacional...) que tenen per establir-hi relació. És a dir,

s'intenta esbrinar si la població immigrada resol les seves necessitats dintre del seu context i per ella mateixa, sense sol·licitar cap tipus d'intervenció o recurs; o bé si han establert contacte amb altres persones, entitats, etc. per a poder tenir la qualitat de vida que volen tant a nivell laboral, com social, econòmic... Són tots aquests alguns dels factors que ajudaran a conèixer en quin grau la població immigrant ha pogut o ha volgut relacionar-se amb la població autòctona. És a dir, fins a quin punt hi ha hagut una interacció entre immigrants i habitants vallencs, o fins a quin punt l'aïllament i, com a conseqüència, la resolució de les possibles problemàtiques per part del mateix immigrant són els factors que el caracteritzen.

L'estudi se centra en la població immigrada procedent dels anomenats països del Tercer Món i les dades han estat recollides durant els mesos de novembre i desembre de 1996 (dades del padró) i durant els mesos d'abril i maig de 1997 (dades de les entrevistes).

Justificació

Respecte al sector dels immigrants a Valls, tot i que se sap que n'hi ha i que la majoria són col·lectius de marroquins i d'altres magribins i africans, és difícil determinar-ne el nombre total de persones. Se sap, d'una manera generalitzada, que les seves principals problemàtiques estan associades a la manca de cobertura sanitària amb necessitats bàsiques de subsistència, escassament cobertes per la xarxa local de serveis socials. Així doncs, la informació que se'n té és mínima. La causa d'això és l'entrebanc que representa la quantificació i els percentatges numèrics, ja que hi ha poques dades degudament sistematitzades (Ajuntament de Valls, 1994). Per tant, la immigració és un tema pendent a la localitat de Valls, tant pel que fa a la població legalment establerta com als immigrants que es troben en una situació d'il·legalitat. L'única acció que s'ha emprès i que tot just acaba d'iniciar-se (final d'octubre de 1996) és la posada en funcionament d'una Aula per a Immigrants en la qual s'imparteixen classes d'espanyol a nivell bàsic d'alfabetització i a nivell mitjà.

Partint de les dades anteriors, s'arriba a la conclusió que caldria aprofundir en aquest sector de població per així poder aportar elements a la planificació de les polítiques socials que s'han d'emprendre.

Una manera de conèixer i comprendre les necessitats i els conflictes dels immigrants podria ser mitjançant un apropament a la seva vida, a saber com resolen les problemàtiques que els puguin anar sorgint. S'ha de tenir present que hi ha molts altres factors que hi incideixen, com pot ser el nivell sociocultural, el procés migratori que cadascun d'ells ha viscut, la seva vida en el país d'origen, etc. Però a causa de les limitacions de la pròpia investigació (temps, recursos, coneixements...), cal actuar amb realisme i modèstia, i és en aquest sentit que s'abordarà tot l'aspecte relacional com a recurs per a cobrir necessitats, ja que potser és el que a la pràctica més ajudarà a decidir si seria necessari realitzar algun tipus d'actuació i cap a on orientar-la.

També es considera important el volum de població que forma aquest col·lectiu que, segons les dades del padró de 1996, és de 51 persones. Podria considerar-se que el nombre és poc significatiu tenint en compte el volum de la població valencina (20.206 l'any 1996), però cal comentar que en realitat el nombre d'immigrants és més elevat. Tan sols mitjançant la informació de dos immigrants magribins i les dades dels fulls d'inscripció

de l'Aula per a Immigrants s'ha conegut amb seguretat l'existència de 20 persones més, sense contar-ne 8 que es troben en situació d'irregularitat. Això fa suposar que hi poden haver més persones immigrants que no consten al padró i que reuneixen les característiques de la població que volem estudiar. El fet que les dades del padró no reflecteixin el volum real d'immigrants legals que viuen a Valls pot ser causat pel fet que els immigrants no s'empadronen per motius diversos (viuen més persones de les permesses al mateix pis de lloguer, tenen por de donar les seves dades per si perden la legalitat, durant l'última actualització del padró es trobaven fora de Valls, etc.), o pel fet que aquests han aconseguit els papers després de l'actualització, i es considera bastant improbable que acudeixin a l'Ajuntament a empadronar-se (per desconeixement de l'existència del padró, manca de temps, analfabetisme, desconeixement de la llengua...). I és que, tal com diu un informe de la Diputació de Barcelona (1992:136), "la proporció d'immigrants empadronats pot variar d'un municipi a un altre, però, en general, sembla inferior al 50% de la població immigrada resident de fet". El col·lectiu IOÉ (1992:15-16) creu que els censos o padrons de població, que registren els estrangers residents a l'Estat espanyol com a població "de dret" des de 1981, haurien de permetre conèixer tant el volum de la població estrangera en situació regular com el d'immigrants no regularitzats. Això de moment no ha estat possible, probablement per la por que tenen els indocumentats de registrar-se en arxius informatitzats de l'administració que després podrien ser utilitzats en contra seva.

També cal dir que el volum d'il·legals residents a Valls se sospita que és considerable i que, tot i que no s'inclouen en aquest estudi perquè n'és impossible la quantificació, les dades recollides respecte a la població legal poden ser, en part (i només en part), representatives de la il·legal. Tenen en comú el factor immigració, tot i que difereixen en la seva situació al país, factor que també és força influent.

Valls: dades sobre immigració

Gairebé la meitat dels ciutadans estrangers (un 47%) que resideixen legalment a l'Alt Camp i la Conca de Barberà provenen del Marroc i la majoria d'ells es localitzen a l'Alt Camp (139), segons es desprèn de la darrera estadística de població estrangera elaborada pel Govern Civil de Tarragona (E. A., 1996):

L'estudi, corresponent al nombre d'estrangers que tenien legalitzada la seva situació el 30 de juny de 1996, posa de manifest que la majoria de residents són originaris de països considerats com a pobres, mentre que la resta provenen de països desenvolupats.

La pràctica totalitat dels marroquins que viuen a l'Alt Camp i la Conca treballen en feines relacionades amb l'agricultura o l'horticultura. De fet, la xifra d'estrangers residents a les dues comarques i a la demarcació en general augmenta sensiblement durant l'època de recol·lecció hortofructícola, tal com reflecteixen les dades corresponents al mes de desembre de 1995, època en què molts dels estrangers encara romanien a la demarcació, un cop finalitzat el període de les collites. Per contra, al juny, la població d'estrangers disminueix, ja que la recol·lecció de fruita encara no s'ha iniciat (E. A., 1996, pàg. 29).

Pel que fa a la resta de residents estrangers, els britànics se situen en segona posició, amb un total de 24 persones a l'Alt Camp. Els segueixen els cubans, amb 16 residents, i els portuguesos amb 15. El volum d'italians també és nombrós (17). En l'extrem oposat, ens trobem amb països amb una escassa presència: el Brasil, Bulgària, les Filipines, Bolívia, la Guinea, Irlanda, Nova Zelanda, Turquia, Veneçuela i Xile tenen un únic resident.

Les comarques amb un volum d'estrangers legalitzats més alt són, per aquest ordre, el Tarragonès, el Baix Camp, el Baix Penedès, el Montsià, l'Alt Camp, la Ribera d'Ebre, la Conca de Barberà, el Priorat i la Terra Alta. Si es té en compte que el Tarragonès i el Baix Camp inclouen dues ciutats relativament bastant més grans (Tarragona i Reus), l'Alt Camp és una de les comarques que té quantificat un nombre més alt d'estrangers legalitzats.

Les dades sobre immigració que es tenen de Valls han estat extretes del padró de 1996 i complimentades amb la informació dels fulls d'inscripció de l'Aula per a Immigrants corresponents al curs 1996/97, així com també la informació de diverses persones d'origen magribí:

- S'han comptabilitzat un total de 70 persones estrangeres residents a Valls procedents de països del Tercer Món, quantitat que representa un 0,35% del total de la població. Hi ha més homes (38) que dones (32), tot i que la diferència és mínima, coincidint amb la tendència de Catalunya.

- La distribució per edats és la següent:

Menys de 9 anys	4
9-16 anys	5
17-24 anys	11
25-32 anys	17
33-40 anys	16
41-48 anys	7
49-56 anys	4
57-64 anys	4
Més de 65 anys	2
TOTAL	70

A simple vista ja es veu que es tracta sobretot de gent jove i madura. Entre 25 i 40 anys se situa gairebé la meitat de la població. Si es calcula la mediana, aquesta assenyala que l'edat central és de 27 anys.

- Quant al país d'origen, la població es troba repartida entre 14 països diferents:

Angola	1	Marroc	35
Algèria	10	Mèxic	1
Argentina	4	República Dominicana	4
Colòmbia	1	Vietnam	3
Cuba	6	Xile	1
Filipines	1	Xina	1
Guinea Equatorial	1	TOTAL	70
Hondures	1		

El col·lectiu més nombrós és el del Marroc, amb un 50% del total dels immigrants del Tercer Món. La resta estan repartits de manera molt igualitària, tot i que destaquen Algèria, Cuba, l'Argentina, la República Dominicana i el Vietnam. Aquestes dades tan sols coincideixen amb les de Catalunya amb la població marroquina, mentre que amb les de la província de Tarragona ja tenen més similituds: Algèria, l'Argentina i la República Dominicana. Però també cal observar que el col·lectiu senegalès, un dels més comuns a la província, no té cap habitant a Valls.

Objectius

OBJECTIU GENERAL

- Descriure la visió dels immigrants vallencs procedents de països del Tercer Món respecte a les relacions que tenen establertes amb l'entorn social i conèixer les motivacions o necessitats que els han impulsat a mantenir aquests vincles fora del nucli familiar.

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- Explicar la xarxa de relacions dels immigrants amb les persones del seu país d'origen, tant si viuen a Valls com a fora de la ciutat.
- Analitzar la percepció que tenen de les relacions amb la població autòctona.
- Conèixer quines són les institucions, les entitats, les associacions, etc. amb les quals es relacionen i els motius que tenen per fer-ho.

Exposició i anàlisi dels resultats

Després d'haver seleccionat una mostra que fos com més representativa millor de la població que volem estudiar, es va procedir a realitzar les entrevistes. Quasi totes han estat fetes al domicili propi. A cada persona se l'anomena amb una lletra diferent. Hi haurà, per tant, els subjectes «a», «b», «c», «d», «e», «f», «g», «h», «i», «j», «k», «l», «ll», «m».

CARACTERÍSTIQUES GENERALS DELS IMMIGRANTS VALLENCs

Taula 1: Distribució per edats i per sexes

Edat	Dones	Homes	Total
16-24	2	1	3
25-33	2	5	7
34-42	1	1	2
43-51	1	1	2
Total	6	8	14

Taula 2: Distribució segons el país d'origen

Algèria	2
Argentina	1
Cuba	1
Marroc	7
República Dominicana	1
Altres països llatinoamericans	1
Altres	1
<i>Total</i>	<i>14</i>

Taula 3: Últim any viscut al país d'origen

1986-1988	1
1989-1991	5
1992-1994	6
1995-1997	2
<i>Total</i>	<i>14</i>

Taula 4: Estat civil

Solter/a sense parella	3
Solter/a amb parella	3
Casat/da	6
Separat/da, divorciat/da o vidu/a	1
Separat/da, divorciat/da o vidu/a amb parella	1
<i>Total</i>	<i>14</i>

Taula 5: Composició del nucli domèstic

Sol/a	4
Amb la parella, amb o sense fills	4
Amb amics o comanys	2
Amb pares i germans	1
Altres	2
<i>Total</i>	<i>14</i>

Taula 6: Relació entre el país d'origen i el temps de residència a Valls

País d'origen	Menys de 2 a.	2-3 anys	4-5 anys	6-7 anys	8 a. o més	Total
Algèria	0	0	1	1	0	2
Argentina	0	0	0	0	1	1
Cuba	0	1	0	0	0	1
Marroc	1	2	1	3	0	7
Rep. Dominicana	0	1	0	0	0	1
Altres països llatinoamericans	1	0	0	0	0	1
Altres	1	0	0	0	0	1
Total	3	4	2	4	1	14

Taula 7: Llengua d'ús habitual

Àrab	6
Castellà	7
Xinès	1
Total	14

Taula 8: Grau de coneixement del castellà

No gens o quasi gens	2
Baix/Mitjà	3
Mitjà/Alt	4
Molt alt	5
Total	14

Taula 9: Relació entre el temps de residència a Valls i el nivell econòmic

Temps de residència	Mitjà	Baix	Total
Menys de 2 anys	3	0	3
2-3 anys	2	2	4
4-5 anys	0	2	2
6-7 anys	2	2	4
8 anys o més	1	0	1
Total	8	6	14

De les 14 persones entrevistades 8 són homes i 6 són dones; es mantenen, per tant, els percentatges que té la població vallenga immigrada de països del Tercer Món, coincidint també amb les dades referents a Catalunya. Quant a la distribució per edats, hi ha un clar domini de les persones entre 25 i 33 anys, sobretot entre els homes. Coincideix també amb les dades que es tenen respecte a Catalunya i la resta del país, en què es parla del predomini d'immigrants que són homes sols, casats o no, amb la família al país d'origen i del tipus adult/jove.

Respecte al país d'origen, les dades tampoc no sorprenen i indiquen que la majoria de persones entrevistades (un 50%) provenen del Marroc, fet que es dona a la província i també a tot Catalunya. El que sí que sorprèn és la gran quantitat de països d'origen que consten. Seria més lògic que hi hagués menys països i més persones de cada país; en canvi, hi ha 6 països diferents als quals solament hi pertany una persona (tret d'Algèria, amb dues persones).

Pel que fa a l'últim any viscut al país d'origen, per a 11 de les persones entrevistades fou entre 1989 i 1994. Sembla que, a partir d'aquesta data, poques persones s'han instal·lat a Valls. Aquestes dades no coincideixen amb les de Catalunya¹, que diuen que a mesura que passen els anys van augmentant el nombre de persones arribades de països pobres. Però el fet que a partir de 1994 disminueixi el nombre de persones també pot ser a causa d'un altre factor: la legalització. Pot ser que sigui possible que continuï augmentant el nombre d'immigrants a Valls, però que com que són de recent arribada encara no tinguin regularitzada la seva situació i, per tant, no s'inclouen en aquest estudi.

De les persones que s'ha entrevistat, 6 estan casades i 6 són solteres o sense parella. Com passa a Catalunya, no hi ha cap diferència significativa quant a l'estat civil. Cal tenir en compte, però, que les persones que estan casades no significa que visquin actualment amb la seva parella, ja que pot donar-se el cas que resideixi al país d'origen.

De les 8 persones que tenen fills, tan sols 2 en tenen més de tres². D'aquesta manera, no es dona el tòpic que les persones del Tercer Món acostumen a tenir molts fills. Però també s'ha d'observar que, tal com s'ha dit anteriorment, la majoria són del tipus adult/jove i s'ignora si en un futur arribaran a formar família nombrosa o no.

Una significativa minoria (un 43%) viu sola o amb no familiars (amics o companys), mentre que la resta viu amb parella (29%) o amb altres familiars (28%). Aquesta situació també es dona a tot Catalunya, i és causada pel desarrelament produït per l'emigració.

El 50% de les persones parlen habitualment el castellà, mentre que la resta ho fan amb l'idioma del país d'origen. És remarcable el fet que de 9 persones d'origen magribí siguin 6 les que s'expressin habitualment en àrab. Això vol dir que n'hi ha 3 que pels motius que sigui s'han acostumat a utilitzar el castellà. És important observar, però, que tot i no ser el castellà una llengua d'ús habitual, la majoria l'entenen i el parlen més o menys bé (menys en 2 casos en què el coneixement és nul o quasi nul). També és significatiu el fet que ningú no s'expressi habitualment en català. És un factor que cal tenir en compte, ja que indica la voluntat i/o la possibilitat d'integració d'aquestes persones.

Quant al nivell d'estudis³, és important destacar que 9 dels entrevistats (un 64%) tenen un nivell de secundària i que solament una persona (un 7%) és analfabeta. Aquestes dades estan molt per sobre de les de Catalunya, que parlen d'un 36% de persones amb estudis secundaris, però es mantenen quant al nivell d'analfabetisme (un 8% a Catalunya⁴).

El nivell econòmic⁵, tots el consideren mitjà o baix; ningú no pensa que estigui en un nivell alt. Com que es tracta d'una percepció personal, és difícil d'analitzar, ja que hi ha casos de persones que aparentment (vestuari i habitatge) tenien millors condicions econòmiques i s'han posicionat en un nivell baix, i persones amb pitjors condicions que consideren que el seu nivell és normal. Per tant, la resposta depèn molt de cadascú, i també de les condicions que tenien anteriorment al seu país d'origen. Tot i això, es considera positiu que un 57% se situï en un nivell mitjà, encara que altres persones segurament opinarien que la seva economia és precària...

RELACIONS QUE FAN REFERÈNCIA AL PAÍS D'ORIGEN

La família

	FAMILIARS AMB ELS QUALS ES RELACIONA	RESIDÈNCIA ACTUAL	MITJÀ DE RELACIÓ	FREQÜÈNCIA	MOTIVA- CIIONS *
a	tots	Algèria	telèfon directament	setmanal/mensual esporàdica	1 2, 3
b	tots	Marroc	telèfon directament	setmanal/mensual 1-3 vegades l'any	1 2
c	tots	Algèria	correu/tel.	setmanal/mensual	1
d	pares-germans	Marroc	correu	mensual/trimensual	1
e	tots	Argentina	telèfon directament	mensual/trimensual esporàdica	1 2
f	tots	Marroc	correu directament	mensual/trimensual 1-3 vegades l'any	1 2, 3
g	germans tots	Marroc	telèfon directament	setmanal/mensual 1-3 vegades l'any	1 2
h	tots	Catalunya Marroc	tel. - direct. tel. - direct.	setmanal/mensual setm./mens. - 1-3	1, 2 1, 2
i	pares	Colòmbia	correu - tel.	setmanal/mensual	1
j	pares-fills germans	Rep. Domin. Catalunya	tel. - direct. tel. - direct.	setm./mens. - esporàd. diàr./setm. - setm./m.	1, 4 - 2 4 - 3, 4
k	pares germans	Marroc	telèfon correu - tel.	setmanal/mensual setmanal/mensual	1 1
l	pares - cònjuge	Xina	correu/tel.	setmanal/mensual	1
ll	tots	Marroc	correu	setmanal/mensual	1
m	tots	Cuba	correu - tel.	setmanal/mensual	1

- * 1. Informar dels esdeveniments familiars, mantenir el vincle
- 2. Visites esporàdiques
- 3. Compartir el temps lliure
- 4. Altres (qüestions laborals, problemes personals i/o familiars, amistat...)

La família és aquell conjunt de persones amb les quals creixem conjuntament, el punt de referència principal de la nostra identitat i l'entorn més immediat. I per molt que en l'actualitat es parli de crisi de valors familiars, la família és una realitat que forma part de tota persona.

Tot això també queda palès en les persones que s'ha entrevistat, tot i que viuen lluny de les seves famílies (menys un adolescent que viu a Valls amb els familiars més propers: pares i germans). El reagrupament familiar normalment es dona de forma molt lenta i poc sovint per diverses causes: desconeixement o manca d'informació, no complir els requisits, lentitud burocràtica... Però cap d'aquestes persones no ha deixat de relacionar-se amb els seus parents. La majoria (un 64%) manté el contacte amb tota la família i la resta (un 36%), amb els familiars més directes; tot i que pregunten pels altres parents i els donen records.

Si la relació és a distància, ho fan per correu i/o per telèfon. El telèfon és el més utilitzat (43%), un dels motius és perquè s'han anat cansant d'escriure cartes i finalment han decidit canviar, tal com diu «b»:

Antes cada una o dos semanas mandar una carta, pero ahora estoy cansado, no quiero escribir cartas. Telefono cada quince días o cada mes.

El 36% de les persones combinen les trucades telefòniques i el correu, ja que comenten que telefonar al país d'origen els costa molts diners. Però malgrat l'alt cost de les trucades, tan sols 3 persones opten per mantenir exclusivament correspondència. A les cartes, a vegades també hi inclouen altres formes de comunicació, com cintes de casset gravades i fotografies per veure com van canviant amb el pas del temps.

Aquestes relacions a distància dels entrevistats amb els seus familiars es donen bastant sovint. En 11 casos és cada quinze dies o cada mes, i en la resta, cada dos o tres mesos.

A part de relacionar-se a distància, el 50% dels entrevistats es troben de tant en tant amb la família. Normalment, són ells els que van al seu país d'origen, tot i que en algun cas aïllat pot succeir el contrari. El fet d'anar a veure o no la família va molt lligat a la distància (i, en conseqüència, a l'alt cost del viatge) que hi ha amb el país d'origen o a la seva situació política. Així, a aquells que tenen familiars a Algèria o Cuba els és impossible entrar al país, mentre que poder anar a la Xina o als països llatinoamericans representa un cost massa elevat i per això no s'han vist des que van emigrar —o algun cop, molt esporàdicament—. Els que més viatgen són els marroquins, el 57% dels quals van cada any durant les vacances a visitar les seves famílies. Els que no hi van, és perquè s'han arrelat més a Valls (alguns tenen parella espanyola). Aquesta és la resposta de «d» en preguntar-li si va de tant en tant al Marroc per veure la família:

No... ya no me gusta Marruecos como antes, ya no es lo mismo para mí. Puede ser que me haya acostumbrado más a aquí, a España, puede que me haya acostumbrado más a mi familia de aquí, a la gente de aquí. Allí me parece extraño, yo qué sé..., no sé, me siento como extraña, me siento demasiado extraña...

El motiu principal que tenen tots per mantenir el contacte amb la seva família és senzillament el de mantenir el vincle que els uneix, informar-se dels esdeveniments

familiars i no perdre el contacte. Intenten tenir una relació com més semblant millor a la que tenien quan vivien. Així ho deixa entreveure «m»:

Normalmente nosotros escribimos a nuestros familiares y a todos los amigos que ellos nos escriben; a ellos quizás a veces un poco menos, pero a la familia casi unas tres cartas al mes. Cada diez días más o menos, hacemos una carta y vamos recibiendo y vamos enviando. Hay veces que ellos se pasan dos o tres meses que no reciben, y otras que llegan muy tarde, o otras que no llegan... Y nos enteramos porque también tenemos relación telefónica, una vez al mes como mínimo hablamos con casa de mi suegra o con casa de mi madre también hablamos; con las dos, una vez al mes. Y a veces nos dicen que hace rato que no reciben... o alguna cosa que yo le contesté a una determinada cosa y digo: “¿recibiste tal carta?”..., por alguna cosa en específico o porque le puse determinada cosa o le enviaba preguntar alguna cosa. Y te das cuenta que estas cartas no las han recibido, o que a la vez tu ves que recibes respuesta que te dicen que no recibieron nada, o con cosas que tu le preguntaste y que no saben qué es...

El fet d'adonar-se a la mínima quan una carta no l'han rebuda demostra que mantenen el lligam familiar, i que poden recórrer a ells en qualsevol moment, malgrat la distància física.

Els amics

S'ha preguntat als immigrants entrevistats si tenen amics del seu país d'origen. Tots han contestat que sí: 6 d'ells en compten entre 4 i 5, 2 diuen que tan sols en tenen un i la resta no posa cap número (són els quadres de la taula anterior que estan en blanc), però afirmen tenir-ne bastants. La diferència entre els que ho han comptabilitzat i els que no és que els primers es refereixen a amistats fortes, de confiança:

Más de diez. Hay amigos de palabra, de explicarles una cosa. Y amigos como x, que tengo confianza. («b»)

La majoria dels entrevistats (un 57%) mantenen relació amb connacionals residents al país d'origen i també a Valls o la resta de Catalunya. Així doncs, es pot dir, d'una banda, que es manté la xarxa d'amistats que tenien abans de marxar; i de l'altra, que han establert nous vincles afectius o que alguns dels seus amics anteriors també van decidir emigrar.

De les 12 persones que mantenen relacions amb amistats residents al país d'origen, tan sols 4 es veuen com a màxim una vegada l'any els que són marroquins, o de manera esporàdica els que són d'altres països⁶. Es manté, per tant, el que es deia anteriorment quant a les relacions familiars: que si es veuen menys sovint és a causa de la distància geogràfica i/o de la situació política del país. Així descriu «e» una visita als amics al seu país d'origen:

...aprovecho para ver a mis amigos. Digamos que cuando estoy allí me pego una escapada para tomar un café con mis amigos. (...) La relación que yo mantengo con mis amigos no es ni siquiera por carta, siquiera porque...

están, están. Por Navidades alguna targeta... Pero bueno, después de siete años me encuentro con ellos y la amistad es la misma. Son amigos, realmente amigos. Que es igual si tienes poco tiempo, tampoco vas a perder tiempo intentando localizar a toda la gente, sino a tus amigos de verdad.

D'altra banda, amb els amics residents al mateix país d'origen, 11 dels entrevistats hi mantenen una relació a distància. D'aquests, 6 utilitzen el telèfon, sobretot per la mandra o per la falta de temps per escriure. Les telefonades solen fer-se molt esporàdicament o

	AMICS AMB ELS QUALS ES RELACIONA	RESIDÈNCIA ACTUAL	MITJÀ DE RELACIÓ	FREQÜÈNCIA	MOTIVACIONS *
<i>a</i>	5	Algèria (3) Tarragona (2)	telèfon directament	esporàdica setmanal/mensual	2 3
<i>b</i>	5	Marroc (4) Valls (1)	directament directament	1- 3 vegades l'any setmanal/mensual	2 3, 4
<i>c</i>	5	Algèria (4) Valls (1)	correu - tel. directament	esporàdica diària/setmanal	1, 2 3, 4
<i>d</i>	1	Valls (1)	directament	diària/setmanal	1, 4
<i>e</i>	4	Argentina (4)	tel. - direct.	1-3 l'any - esporàd.	1
<i>f</i>		Marroc	corr. - direct.	1-3 vegades l'any	1, 2, 3
<i>g</i>		Marroc Valls (3)	telèfon directament	1-3 vegades l'any diària/setmanal	2 3, 4
<i>h</i>	1	Valls (1)	directament	diària/setmanal	1, 4
<i>i</i>	4	Colòmbia (2) Tarragona (2)	correu - tel. directament	1-3 vegades l'any	1
<i>j</i>		Rep. Dominic. Barcelona (3) Valls (2)	tel. - direct. tel. - direct. tel. - direct.	mens./trimens. - esporàd. diàr./mens. - mens./trim. diària/setmanal	1 1, 4 1, 3
<i>k</i>	5	Marroc (4) Valls (1)	telèfon directament	1-3 vegades l'any diària/setmanal	1 1, 3, 4
<i>l</i>		Xina, França	telèfon	esporàdica	1
<i>ll</i>		Marroc Valls (1)	correu directament	mensual/trimensual diària/setmanal	1 1, 3
<i>m</i>		Cuba Estats Units (2) Madrid (2)	correu correu - direct. correu - direct.	mensual/trimensual mens./trimens. - esporàd. mens./trimens. - esporàd.	1 1, 2 1, 2

* 1. Mantenir el vincle, no perdre el contacte

2. Visites esporàdiques

3. Compartir el temps lliure

4. Altres (qüestions laborals, compartir pis, comprar, celebracions, problemes...)

entre una i tres vegades l'any, ja que el cost és elevat. Així parlen «g» i «i» de les seves relacions a distància amb els amics connacionals:

Antes por cartas, pero ahora de verdad yo no tengo tiempo para escribir. Solamente llamar por teléfono a mi hermano y yo mando saludo para ellos, y preguntar para ellos: qué tal, cómo están... Ellos también dicen, se preguntan a mi hermano: cuando vas a hablar con «g», manda saludos o algo así. («g»)

Que tenga comunicación desde aquí, pocos. Ya no es lo mismo. Llamadas... no puedes llamar todos los días. Y cartas... bueno, las cartas ya me aburren, porque siempre explicas lo mismo: ya estoy aquí, estoy con mi esposo... siempre lo mismo. Mando sólo postales en verano, y en Navidad mando también muchas tarjetas, cartas. O sea, solamente tengo una amiga y un amigo, pero ya no les he vuelto a llamar. Solamente les llamo una vez al año y les mando postales, porque siempre es lo mismo: estoy bien, estoy trabajando... lo mismo que allí. A mi amiga la llamé una vez para decirle gracias por su carta, y al otro pues para decirle que si había recibido mi carta, pero nada más... no quiero escribir, me costaría mucho mandar tantas cartas y no quiero. («i»)

A part d'«i» i «c», que es comuniquen indistintament per telèfon i per carta, els 3 restants s'escriuen amb els seus amics. És curiós que per carta és quan la relació es dona amb més freqüència; en 2 dels casos, cada dos o tres mesos. Així, tot i no parlar-hi, reben i envien cartes dels amics constantment; per tant, la relació és molt més intensa:

Aquí las cartas las hacemos en serie, no una a una. Cartas para: una para mi suegra, las otras dos son para amistades, y aún por aquí... estas són las que han llegado i que aún no hemos contestado. Todo está clasificado. Tengo que aprovechar algún día que no tenga trabajo, y aprovechamos y escribimos. Pero escribimos muchísimo, y tenemos un contacto amplio. Aquí aprovechamos y enviamos, escribimos. Algún vídeo... bien, hace poco mi esposa, para que viesen todo lo de por aquí hicimos unos vídeos y los enviamos. Tenemos muchos contactos... Nosotros mantenemos muchísimo contacto y tenemos muy buenas relaciones con todos ellos, y permanece constantemente la amistad, no ha decaído. Llevamos tres años ya y se mantiene la misma. («m»)

El motiu més argumentat per relacionar-se amb els amics del seu país ha estat senzillament el de voler mantenir l'amistat i no perdre-la encara que visquin separats.

Un aspecte important que cal comentar és que de les 3 dones marroquines, tan sols una té contacte amb amistats que viuen al país d'origen. En canvi, les altres 3, que pertanyen a països llatinoamericans, mantenen antigues amistats⁷. Si es compara la seva situació amb la dels homes marroquins, resulta que tots ells sí que tenen amics al Marroc⁸. Això sembla que indica la coneguda situació de la dona al Marroc, que normalment es queda a casa per tenir cura de la família i no acostuma a sortir; per aquest motiu no tenen amistats

d'allà. 2 d'elles afirmen que tenen una amiga a Valls. Això potser vol dir que aquí la dona marroquina no es queda tant a casa, sinó que surt una mica més i, per tant, té més possibilitats de relacionar-se (almenys, amb els/les del seu país).

Tot el que s'ha dit fins ara feia referència a amics residents al país d'origen. Però, i a Valls, tenen amics del seu país? N'hi ha 8 que sí. D'aquests, 1 és de la República Dominicana i 7 són d'origen magribí. És normal que siguin els que més amics tenen a Valls perquè també són molts més els que hi viuen; en canvi, de la resta de països, el nombre d'habitants és més reduït.

Aquestes relacions, en ser a la mateixa ciutat, solen ser setmanals i de contacte directe. Acostumen a trobar-se entre setmana i/o els caps de setmana per passar el temps lliure. Es tracta d'una relació normal entre amics de confiança que viuen al mateix lloc, amb la particularitat que no pertanyen a la cultura dominant.

La religió

Budista	1
Catòlica	3
Musulmana	9
No creient	1
<i>TOTAL</i>	<i>14</i>

Com es pot observar en aquesta taula, la majoria dels entrevistats són musulmans. Són persones que pertanyen a països magribins (Algèria i el Marroc). D'altra banda, els que són catòlics o no creients pertanyen a països llatinoamericans i l'únic que és budista és de la Xina.

	COSTUMS MUSULMANS *	ESPAI ON ES PRACTIQUEN	PERSONES AMB LES QUALS ES PRACTIQUEN	DIFICULTATS PER PRACTICAR LA FE **
<i>a</i>	3, 4, 5	casa	família - amics	1, 2
<i>b</i>	2, 3	casa	sol	1, 2
<i>c</i>	3	casa	sol - amics	2
<i>d</i>	2, 3, 4	casa	sol - família	2
<i>f</i>	1	casa	sol - família	3
<i>g</i>	2, 3, 4	casa	sol - amics	1, 2
<i>h</i>	1	casa	família	3
<i>k</i>	3	casa	família	2
<i>ll</i>	1	casa	família	1

* 1. Tots. Es mantenen intactes

2. Resar

3. Ramadà

4. Festa del corder

5. Naixement de Mohamed

** 1. Tenir la família lluny i/o viure sol

2. Manca de temps (pel treball o altres motius)

3. Cap en especial

En les entrevistes s'ha intentat conèixer com viuen la religió les persones immigrants i quins costums mantenen. La descripció d'aquests aspectes només comprèn els musulmans, ja que tant els catòlics com el budista no són practicants, és a dir, tot i que tenen una fe, no practiquen cap acte religiós. Afegirem que no és pel fet d'emigrar que han perdut els costums, sinó que tampoc eren practicants al país d'origen:

Soy budista... No hago nada... Antes tampoco. Es que mi abuela... le gustaba. Mis padres casi ya no, y mi hermano casi que tampoco. («!»)

L'únic que mantenen els catòlics és la celebració de Nadal, però més com a festa de sentit popular (menjars familiars, regals...) que no pas religiós.

Per a la religió musulmana, resar cinc vegades al dia és el més important. No s'ha de deixar mai, visquin on visquin. I si es deixa, practicar altres costums bàsics, com per exemple el Ramadà, ja no té massa sentit. 3 dels entrevistats han deixat de resar deprés d'haver marxat del seu país. L'explicació no es troba en l'edat que tenen, ja que hi ha altres persones més joves que conserven els costums de la fe musulmana. Tampoc ho explica el temps que fa que van deixar el seu país, perquè hi ha casos de persones que fa més temps i que mantenen les creences intactes. Per tant, encara que els anys passin, el grau de religiositat continua sent el que s'ha tingut sempre. I, per últim, s'ha pensat que hi podria influir el fet de viure sols, però tampoc, perquè no són els únics que es troben en aquesta situació.

La conclusió que se'n treu és que les conviccions religioses són un aspecte molt personal i depèn de la intensitat amb què estiguin arrelades que es mantinguin o no fora de l'àmbit habitual. Així doncs, si una persona sempre ha estat molt creient, encara que marxi del seu país i vagi a viure en un lloc on la seva religió no és la majoritària, farà tots els possibles per mantenir-la, encara que sigui més dificultós (3 dels entrevistats mantenen intactes els seus costums religiosos). En canvi, si una persona, per molt que sigui musulmana i practiqui tots els costums al país d'origen, no té interioritzat el sentiment de la fe, de creure-hi (sinó que s'ho pren més com uns hàbits tradicionals), en el moment que decideix emigrar a un altre país on la religió dominant és una altra, els costums es van perdent.

El que ha canviat per a tots és l'àmbit principal on es viu la religió. Ara és el nucli domèstic, mentre que abans, en viure en països del Magrib, que són musulmans, la fe la vivien molt més al carrer:

Aquí en casa mejor. Toda la gente cuando hay ramadán van a casa. En su casa mejor, descansar... estás cansado. Pasa el día y descansar aquí en casa. («b»)

Per les circumstàncies de l'emigració, molts viuen la seva fe en solitari perquè tenen la família al país d'origen; tan sols 2 persones alguna vegada s'ajunten amb els amics. L'habitual és, doncs, que si tenen la família aquí comparteixin amb ells els seus costums, i, si no, que practiquin la fe en solitari.

Aquest factor, pel 44% dels entrevistats, és considerat un entrebanc a l'hora de poder viure la fe musulmana. Així ho expressen «a» i «b»:

...Y lo más importante de por qué no practico más: porque estoy solo. Si por ejemplo tengo la mujer paisana, me obliga. Tienes compañía y la compañía hace más. («a»)

Aquí pasar ramadán, pasar fiesta del cordero... para mí pasar malo. Cuando estaba en mi país, cuando termina ramadán toda la gente tiene ganas de fiesta ¿sabes? Comprar ropa nueva... Toda la gente tiene ganas de celebrar el fin del ramadán. Pero aquí no sabes cuando pasa ramadán, no sabes el día, a lo mejor te pasa. Durante la fiesta del ramadán y del cordero tengo que trabajar. Cuando estaba en mi país, fiesta grande, todos juntos ¿sabes? Pero ahora aquí, yo solo, fiesta mala, para mí mala. («b»)

Però el problema bàsic amb el qual es troben (un 55%) és el treball. Dies importants, festius per a la religió musulmana, aquí són dies laborals:

La religión la siento dentro, aunque no lo puedo hacer. Por ejemplo, como fiesta del cordero, cayó en jueves. Yo el jueves trabajo, pero lo siento dentro. Para mí aquel día es fiesta, pero yo trabajaré porque no estoy en mi país. («a»)

D'altra banda, l'horari de feina no permet resar 5 vegades al dia. El que han de fer és acumular-les totes i fer-les juntes:

Bueno, rezar no lo hago cinco veces ¿no? Porque hay veces no tengo tiempo y lo dejo todo el día, ya lo rezaré por la noche. Es que cinco veces... cada vez tienes que lavarte... Por eso yo alguna vez rezaré por la mañana, hay veces por la noche. No vale ¿no?, pero lo hago. Mira, no se puede hacer todo perfecto al final. («d»)

I per alguns arriba a ser especialment dur, com en el cas de «c», que treballa als vespres i a la nit, i durant el ramadà aquest és el moment que poden menjar:

Ramadán, ¿sabes?, tienes que comer a tiempo. Hay un tiempo que hay que comer. Pero nosotros muchas veces trabajamos por la tarde y no tenemos tiempo ni para comer, hasta las tres de la mañana por ejemplo. Comemos sólo un bocadillo, como todo el día no comes, tienes que comer un bocadillo a este tiempo y luego aguantar ¿no?, hasta que vuelves. No hay tiempo justo. Si trabajas normal, ocho horas por la mañana hasta la tarde, ya tienes tiempo a preparar comida, y comer bien... y todo esto. Pero lo nuestro un poco diferente ¿sabes?

Con este trabajo, por ejemplo, estamos trabajando, ¿no?, cargando a un camión y falta poco, y también llega el tiempo ¿no? Podemos continuar trabajando y se va uno a uno, comer algo, algo dulce, un momento. Y vuelve, y va otro, y vuelve, y va otro..., y así seguimos trabajando. Y a veces, cuando tenemos tiempo, por ejemplo, hemos acabado, ¿no? Tenemos un poco de tiempo y podemos comer tranquilamente.

Els costums culturals

La taula següent ens mostra quins són els costums culturals propis que no tenen relació amb la religió i que mantenen en l'actualitat les persones entrevistades. S'indica quantes persones afirmen practicar-lo, l'espai on normalment es practica, amb quines persones ho comparteixen i si han trobat alguna dificultat per mantenir aquestes tradicions.

<i>Costums</i>	<i>Espais</i>	<i>Persones</i>	<i>Dificultats</i>
Cuina: 8	casa	família: 6 sol: 1 amics: 1	manquen ingredients: 3 cap: 5
Música: 3	casa	sol i/o família	cap
Begudes: 5	casa	sol i/o família	cap
Altres*: 4	casa - carrer	família	cap
Cap: 2			

* Inclou: roba marroquina, menjar amb les mans (al Marroc) i el "Día de la Madre" (el 31 de maig, festa molt celebrada a la República Dominicana).

La majoria de persones (8) no ha deixat de preparar plats típics del seu país, encara que només sigui de tant en tant. Normalment —6 casos— es comparteix amb la família. I 3 persones expressen que tenen dificultats per trobar els ingredients específics que necessiten:

De comidas sí, trato, porque tampoco es que las pueda hacer muy bien: los frijoles...

Pero tampoco las puedo hacer muy bien porque... o sea, productos que no hay aquí, y claro... («i»)

Altres costums que mantenen entre un 36% i un 14% dels entrevistats són: escoltar i ballar música del país, beure infusions típiques (el te del Marroc, el *mate* de l'Argentina...) i d'altres com el vestuari marroquí (2 dones), menjar amb les mans o celebrar el "Día de la Madre". No tenen cap dificultat per mantenir aquestes tradicions, ja que en general ho fan a casa sols o en família.

En general, es pot dir que del país d'origen es mantenen els costums culturals bàsics, els que eren practicats dia a dia (menjar, beguda, escolar música...). La resta, segurament més puntuals —determinades festes, per exemple— s'han perdut. Així és com sent «i» la pèrdua del costum de ballar salsa, cosa que abans era habitual per a ella:

...Y a bailar pues tampoco, porque aquí todos los ritmos... no los quiero bailar porque... o sea, el rock no me gusta. O sea, he ido a la discoteca, y pues a veces ponen música así variada: merengue... Pero que no es lo mismo, porque una está enseñada a su salsa y una se sabe sus discos, y yo me imagino bailando los congos...

Entonces no es lo mismo porque allí todo el día con salsa, salsa, salsa. Y por donde uno pasa, escuchando salsa; y van a discoteca y es pura salsa. En cambio aquí, pues ya es otro ritmo, y pues uno ya no está igual... Desde que me casé no he vuelto a bailar. No sé, ya se me olvidó el bailar...

...Sí lo hecho de menos, claro, bastante. Bueno, pues... hay que adaptarse a todo también.

I aquesta és l'opinió de «m» respecte al manteniment o no dels costums del seu país:

Yo no estoy vinculado a ninguna organización de cubanos en el exilio, ni de cubanos inmigrantes. No pertenezco a nada de eso, ni me relaciono con nada de eso, ni tengo idea de dónde están, ni me interesa buscarlas... Los inmigrantes de alguna manera se reúnen o bien por vínculos tradicionales, para hacer una peña y concentrar las tradiciones y tal... o bien desde un punto de vista político. Pero la cosa esta, cubana, está muy dirigida hacia la cosa política y a mi no me interesa. Yo quiero vivir mi vida tranquila y no complicarme con más rollos políticos ni nada de esta naturaleza. Que no me interesa porque la situación aquella no es nada clara. Ni podemos resolverla ni eliminarla; por tanto es seguirse enrollando en una cosa que yo hasta querría olvidarla. Pero mis tradiciones, mis costumbres, mis hábitos... trato de alguna manera mantenerlos. Por ejemplo, yo tengo música salsa, y de vez en cuando la pongo y me gusta escucharla, recordar todo aquello. De vez en cuando mi mujer me hace comida típica cubana. Y de alguna manera esta cosa no se pierde.

S'ha comprovat que els que viuen sols o amb parella espanyola no mantenen tants costums, o els mantenen amb menys intensitat. Conviure amb persones del mateix país d'origen, sobretot si són familiars, reforça la cultura pròpia, la fa mantenir més viva.

RELACIONES QUE FAN REFERÈNCIA A LA POBLACIÓ AUTÒCTONA

Amics a Valls

En la taula següent hi consta una descripció individualitzada de les característiques principals respecte a les relacions d'amistat amb persones vallenques que tenen els entrevistats. Hi consta: quants amics vallencs tenen, com els van conèixer (origen), la freqüència de la relació, els motius que tenen per mantenir-la i el grau d'amistat que consideren que tenen amb aquestes persones.

	Nombre	Origen*	Freqüència	Motius**	Grau d'amistat
<i>a</i>		2, 3	setmanal/mensual	2	mitjà
<i>b</i>	cap				
<i>c</i>	5	5	diària/setmanal	2	alt
<i>d</i>	4	1, 3	diària/setmanal	1	mitjà
<i>e</i>		3, 4	diària/setmanal	2	alt
<i>f</i>	cap				
<i>g</i>	cap				
<i>h</i>		4	diària/setmanal	4	mitjà
<i>i</i>		1, 3	diària/setmanal	1, 2	alt - mitjà
<i>j</i>	7	3	setmanal/mensual	2	mitjà
<i>k</i>	cap				
<i>l</i>	cap				
<i>ll</i>	5	2	diària/setmanal	2, 4	alt
<i>m</i>		1, 2, 4	diària/setmanal	2, 3	alt - mitjà

- * 1. Són veïns
- 2. Van junts a l'institut/treball
- 3. Tenen amics comuns
- 4. Tenen un comerç
- 5. Al bar/discoteca

- ** 1. Visites esporàdiques
- 2. Compartir el temps lliure
- 3. Qüestions laborals
- 4. Altres (trobar-se anant a comprar, estudiar junts...)

De les persones que s'ha entrevistat, no totes han fet amistats a Valls. 5 d'elles, quan se'ls ha preguntat si tenen amics de confiança a la ciutat, han dit que no. Sí que coneixen gent valenciana, però no prou per considerar-los amics. D'aquestes persones, és significatiu que 4 siguin del Marroc. La diferència cultural i idiomàtica (4 d'ells tenen un baix o nul coneixement del castellà) és molt més gran que la que tenen les persones de països llatinoamericans. Aquests factors —a més d'altres personals— poden dificultar les relacions amb la població autòctona. Per altra part, tot i que es podria pensar que si no tenen cap amic és perquè fa poc temps que s'han instal·lat a Valls, aquest no és el cas. Dos d'ells, per exemple, ja fa entre 6 i 7 anys que viuen aquí.

Hi ha 9 persones que sí que han fet amics (algunes no diuen el nombre d'amics; per això alguns quadres estan en blanc). 5 els han conegut a través d'una altra persona, normalment la parella o algun amic comú. I d'aquests 5, quasi tots (4) es troben amb ells per compartir el temps lliure. Per tant, es dedueix que la manera més usual de fer amics que no siguin del país d'origen és a través d'una altra persona. Així és com es coneixen. Després, el fet de tenir aficions comunes o coincidir als mateixos llocs possibilita que pugui anar naixent una amistat. Així ho explica «e»:

Sí, tengo amigos. Una es la de la librería... Y porque mira, porque iba a comprar libros o tarjetas para mandar... Y bueno: no sé qué... ella casualmente vendía las tarjetas de Mafalda... Y bueno, lo típico, te enrollas hablando un poco... pum, pum, pum y mira... A partir de una persona

conoces a otra, ¿no?, el resto. Digamos que así, ¿no?... Y en época de calçotada, que empiezan las calçotadas: ¿y por qué no te vienes y los pruebas y pum, pum y ya está. Te enganxaste y ya está. Y las Navidades y...

D'altres es van conèixer pel fet de ser veïns i/o treballar plegats. Finalment, una minoria ha fet amistat anant a comprar o en algun bar/discoteca:

Bueno, ¿sabes?... cuando nos vamos al bar, ellas muchas veces están. Conozco al camarero y hacemos siempre de cachondeo y ya está. Cuando la gente viene: ¡oh! están siempre de cachondeo... simpáticos. Y ya está: hola, hola, ¿cómo te llamas? me llamo... («c»)

En un 77% dels casos es veuen un cop a la setmana com a mínim:

Nos vemos día a día, todos los días, todos los días. Todos los días si no es a la mañana, si no es a la tarde, si no es a la noche, algún momento nos vemos. Por alguna cosa, si algún día no nos podemos ver, nos llamamos por teléfono: cling, cling, oye mira, que no pude pasar, o no pude ir, o lo que sea, cualquier cosa, yo que sé. («e»)

La resta no es veuen tan sovint; això fa que la confiança que es crea no sigui tan forta, ja que tots ells consideren que el grau d'amistat és mitjà.

En la meitat dels casos jutgen alt el grau d'amistat que tenen amb els autòctons, i en l'altra, mitjà:

Los amigos de mi marido... Mis amigas me dicen: "¿qué, ya tienes amigos?" Y yo digo: "todos son señores". Y dicen: "¿y no te aburres?" No, a mi me gusta porque también aprendo cosas de ellos. Pues a mi me gusta hablar con la gente tenga la edad que tenga. Todos los conocidos de mi marido son personas ya mayores, casados, o sea, ni chicos ni chicas. («i»)

Sempre que es considera que l'amistat és alta, és amb persones les quals es troben al temps lliure. Així doncs, és durant el temps d'oci, quan no hi ha obligacions, que la gent aprofita per mantenir converses i fer nous amics.

Els veïns

En la taula anterior, es detalla una descripció individualitzada de la zona on viuen els entrevistats, l'opinió personal quant a relacions veïnals i les motivacions que tenen per mantenir aquestes relacions.

Tal i com s'observa la majoria de persones entrevistades (un 64%) viuen al casc antic, mentre que al centre hi viu un 21% i als afores un 15% aproximadament.

8 dels entrevistats afirmen que han fet algun amic entre el veïnat i que amb la resta se saluden i/o hi poden tenir una petita conversa (tret d'una persona, «b», que no coneix la resta de veïns perquè fa poc que ha canviat de pis):

Sí, los conozco. Los de arriba los conozco porque tienen un niño de mi edad, y por eso éramos amigos. Ellos venían a mi casa a tomar algo y mi madre también iba a su casa. («ll»)

	<i>Zona on viuen</i>	<i>Relacions veïnals *</i>	<i>Motivacions **</i>
<i>a</i>	casc antic	1	1
<i>b</i>	casc antic	2, 3	2, 3
<i>c</i>	casc antic	4	2, 3
<i>d</i>	centre	1	1
<i>e</i>	afores	4	2
<i>f</i>	casc antic	4	2
<i>g</i>	casc antic	1, 3	2, 3
<i>h</i>	casc antic	3	1
<i>i</i>	casc antic	1	1
<i>j</i>	centre	1	1
<i>k</i>	casc antic	4	2
<i>l</i>	centre	1	2
<i>ll</i>	casc antic	1	1
<i>m</i>	afores	1	1

- * 1. Amistat amb algú del mateix bloc i coneixença de la resta de veïns
 2. Amistat amb algú del mateix bloc i no coneixença de la resta de veïns
 3. Amistat amb persones de comerços/carrer
 4. Relació veïnal, sense considerar-la amistat

- ** 1. L'amistat a la qual han arribat
 2. Saludar-se/petita conversa
 3. Tenir un comerç a prop

Per altra banda, 3 persones han creat lligams amb gent del mateix carrer i/o que tenen algun comerç a la zona. Diu «g»:

La panadería donde comprar pan, siempre hablamos mucho; y la tienda también, donde comprar cosas.

És lògic que en aquests tres casos es tracti de persones que viuen al centre històric (o *casc antic*), ja que allí és on hi ha les tendes i els carrers més petits, i això ajuda a que la interrelació sigui més fàcil.

Per últim, comentarem que només en 4 casos es manté una relació estrictament veïnal, sense barrejar-s'hi l'amistat:

Vecinos españoles no muchos, yo conozco, pero no muchos. No hay conversación, sólo hola y adiós y ya está. («c»)

La meitat de les persones, han arribat a una amistat consolidada amb els seus veïns, i aquest és el motiu pel qual es relacionen: perquè són amics. Anteriorment ja s'ha parlat dels amics autòctons que tenen els immigrants, i ja s'ha vist que alguns han arribat a l'amistat pel fet de ser veïns. Aquest és el cas de «d» i «i»:

Por ejemplo, me explica de su marido, qué ha pasado... y yo le explico también... Hay veces que juntamos ya las tres y no acabamos hasta las ocho, y sólo de hablar de trabajo, de tonterías, de problemas, de cosas... («d»)

... y hasta el momento tenemos una buena amistad. O sea, se puede decir que una amistad, porque pues le cuento problemas míos. O sea, al encontrarme yo sola aquí, claro, no tengo a nadie a quien contarle. Pues yo le cuento cositas, ella a mí, me aconseja, yo también... Así por el momento vamos bien. («i»)

Per altra banda, l'altra meitat, si es relaciona amb els veïns, tan sols és per saludar-se o mantenir una petita conversa. També serà lògic, doncs, que 4 d'ells haguessin definit la relació com a estrictament veïnal. Així ho descriu «e»:

Hombre, lo normal, quiero decir... la reunión normal de la comunidad y esto ¿no? Podemos decir de poder llegar a tocar el timbre o ellos tocar el timbre en mi casa porque: ¡ey!, me falta ésto, ¿no?... Sí en ese sentido, pero después no más porque voy corriendo todo el día... Relación de vecinos bien, pero bueno, nada más que de vecinos. Amistades... en el edificio no tengo mis amigos... Es un edificio nuevo que todo el mundo fuimos a vivir en la misma época... te quiero decir... gente más o menos joven, todos. Pero amigos... Vecinos, cordialmente vecinos.

Fer-se amic dels veïns o no, depèn de molts factors: si es passa més o menys temps a casa, si es tenen altres amistats o no, si es coneix l'idioma, etc. Per tant, l'important és que tots ells coneixen els seus veïns i saben qui són.

Percepció personal de les actituds de la comunitat amb la qual conviuen

El que es vol analitzar aquí és com van percebre els immigrants l'acollida, és a dir, si es van sentir ben rebuts o no quan es van instal·lar a Valls. També es vol esbrinar la seva opinió respecte als autòctons que els envolten: ¿creuen que poden tenir formada alguna opinió positiva o negativa d'ells?, ¿quin és el possible motiu pel qual pensen així?⁹

Relació entre l'acollida i el possible pensament dels autòctons sobre ells

Acollida	Pensen positivament	Pensen negativament	No pensen res	TOTAL
Dolenta	1	0	4	5
Normal	0	1	2	3
Bona	2	1	3	6
TOTAL	3	2	9	14

Quan s'ha preguntat als immigrants si es van sentir ben acollits pels autòctons quan van arribar a Valls, ha resultat que bastants—6 persones— han considerat que sí, que van

ser ben rebuts. Comenten que quan van arribar es van trobar amb uns veïns que ells qualifiquen de “bona gent”, disposats a ajudar-los si cal. Així ho expliquen «i» i «k»:

Bien, porque todos se han puesto a la orden. Lo primero: cuando necesites algo, no te de pena, cualquier cosa, una receta o algo... Y un día aproveché y le pedí un brazo eléctrico para una torta, y entonces le llevé torta y... siempre que nos encontramos pues hablamos: ¡ay! no sé qué de la perrita... La de arriba también me decía: si estás sola y te sientes aburrida, pues sube y hablamos... Pues bien, creo que muy bien. («i»)

Yo vivía al hotel sin dinero. Yo y mi amigo sin dinero, a crédito. Se han portado con nosotros muy bien... Estábamos muy bien. («k»)

També n'hi ha hagut 5 que han contestat que no, que quan van arribar hi va haver algun veí (no tots en general, sinó algun cas concret) que no els va tractar bé, ja sigui fredament, amb desconfiança, etc.:

Hombre, sí, claro, mal. La primera vez cuando entramos en piso donde vive mi amigo ahora, hay gente que no te habla nada. En la escalera hay una familia solamente que no habla con nosotros. («b»)

...antes yo tenía muchos problemas para encontrarme un piso. La gente no quieren, ¿sabes? La gente, por ejemplo cuando tú vas a pedir un piso y tú, por ejemplo, tienes todo ¿no?, todo el derecho. Tienes un contrato... Cualquier español, por ejemplo, tiene derecho de vivir a un piso, ¿no? Antes yo mismo tenía muchas dificultades por eso. La gente no se fia... («c»)

Mal. No todos los vecinos, porque no me ha dicho ninguno nada mal. La única que me ha dicho mal ha sido una que vive abajo, una persona mayor. Una vez que estuve subiendo yo, que estuve embarazada de la niña, me parece de seis o siete meses, no me acuerdo bien. Pues subía muy cansada porque yo he pasado un embarazo muy malo... Cuando subí yo, ella estaba... Claro, en el ascensor caben cuatro personas. Mira, pues yo entrar, me falta poco para entrar al ascensor y eso..., y ella me ha cerrado la puerta. Eso me ha dolido mucho. Pero yo también tengo mi genio. Una vez le he hecho eso, porque ella también llamar al ascensor. Ella es mayor y eso, la he dejado, la he esperado hasta cuando me ha venido quería entrar. Ella quería entrar y le digo: no. La he cerrado la puerta... («d»)

Això és culpa, en part, dels mitjans de comunicació, que porten notícies conflictives tractades de tal manera, que provoquen el pensament que els immigrants alteren la tranquil·litat.

Els 3 restants creuen que van ser rebuts normal, com qualsevol altra persona. Diu «a»:

Nunca he tenido problemas, ni nada, nada, nada.

La majoria (un 64%) no creu que actualment la gent que viu a prop seu pugui pensar res d'ells, ni positiu ni negatiu. Un 21% pensa que la resta de veïns pensa bé d'ells, ja sigui per la seva simpatia, perquè ells també pensen bé dels veïns o pel fet que ja fa anys que estan instal·lats i mai no han portat cap problema. Aquest és el testimoni de «m»:

...qué te diría... puede ser un poco por el carácter abierto que tenemos ¿no? No somos gente reservada, no comunicativa. Yo parto del principio que a veces un buen vecino es casi mejor que un familiar lejano, porque es el que más cerca tienes en lo momentos determinados para que te puedan ayudar o para recibir ayuda en un momento determinado, ¿no?... Yo considero que somos estimados por los vecinos, yo diría que sí.

Finalment un 15% creu que els autòctons del seu entorn poden pensar en ells de forma negativa, ja sigui per algun conflicte veïnal o pel tracte diferenciat que reben:

...Y los que son de mi edad, ésos ya sí, ésos ya se pasan... Hombre, te tratan bien, ¿no?, pero te tratan diferente; porque en el colegio tengo amigos y sé como me tratan a mí y como tratan a mis amigos. («ll»)

Descripció de l'acollida segons la procedència

País d'origen	Dolenta	Normal	Bona	TOTAL
Països magribins	4	2	3	9
Països llatinoamericans	1	0	3	4
Xina	0	1	0	1
TOTAL	5	3	6	14

En aquesta taula es veu clarament que les persones que han percebut algun tipus de discriminació o tracte diferenciat en instal·lar-se a Valls han estat les que pertanyen a països magribins. De les 5 persones que consideren que han tingut una mala acollida, 4 són del Marroc o d'Algèria. Sí que també són més habitants (9) en comparació amb els dels països llatinoamericans (4), però si observem l'acollida d'aquests últims, per a 3 d'ells ha resultat ser bona.

Com ja s'ha dit anteriorment, amb Llatinoamèrica la diferència cultural no és tan acusada. Una persona marroquina o algeriana té diferent color de pell, parla una llengua diferent, escriu diferent, es comporta de manera diferent... La diferència és un factor clau de classificació social. Això pot portar, com a conseqüència, que tendixin a tancar-se en si mateixos, a agrupar-se, entrant en contacte amb els altres solament en situacions ben predeterminades.

EL TREBALL

Taula 1: Activitat laboral

Sector industrial	4
Sector serveis	5
No treballa	5
TOTAL	14

Taula 2: Relacions amb el cap

Bones	6
Normals	2
Compte propi	1
No treballa	5
TOTAL	14

Taula 3: Relacions amb els companys

Van més enllà de l'àmbit laboral	3
Bones	4
Estrictament les necessàries per al treball	2
No treballa	5
TOTAL	14

Tal i com indica la taula 1, dels entrevistats, n'hi ha 5 que en l'actualitat no treballen, tot i que es desconeix si aquestes persones estan interessades o no en trobar una feina. El mateix nombre està treballant en el sector serveis (comerços, empreses i un restaurant) i 4 al sector industrial.

Segons ells, les relacions amb el seu cap són bones en un 66% dels casos que tenen un treball:

Yo casi nueve meses trabajar con ellos, nunca carga al trabajador una palabra mal, nunca, nunca... Yo a veces he hecho cosas malas, he perdido una cosa..., he pedido perdón y ya está. («b»)

...cuando yo quiero una cosa... y la pido yo a él... y me da. Sí, hasta el dinero y todo... Esto sí. Adelantado. Si pido... Por ejemplo en verano, yo voy a Marruecos y no tengo dinero, yo le digo: dame trescientas mil, y me da. Pero va cobrando al mes, veinte, o treinta, o cuarenta... Va quitando hasta que cobra. («k»)

Excepte un 1% que treballa per compte propi, la resta (un 33%) considera que té unes relacions normals amb el seu cap:

Normales como cualquier persona. Me tratan como... como un español, un catalán, uno de ellos y ya está. No tienen diferencia... («a»)

Quant a la relació amb els companys de treball, 4 persones la consideren bona. Així ho expressen «g» i «m»:

Sí, es buena gente, normal. Si nos encontramos, nos saludamos y ya está. A lo mejor un día tomaremos algo... («g»)

Bien, es muy buena dentro del trabajo, y aunque con ninguno de ellos mantenemos una amistad como para decir por la noche salir con parejas a algún sitio o alguna cosa así. Eso no lo hemos hecho porque cada uno vive una vida más particular. Pero en determinados momentos sí que nos reunimos a comer algunas tapas, ocasionalmente algún día..., o hacer una cena por unos determinados motivos: un chico que se casa y nos ponemos todos de acuerdo y vamos a cenar juntos... Hay alguna o otra actividad extralaboral que también es colectiva, no individual. («m»)

En tres casos la relació va més enllà de l'àmbit laboral, és a dir, la relació es fa més estreta, més de confiança:

Sí, y entran a casa también... Ayer mismo, he traído a «x», uno que trabaja conmigo. Ha traído una bolsa de habas, avellanas y un conejo vivo a casa. Yo no estaba, pero lo ha dejado en casa.... Está bueno, sí, sí. («k»)

Finalment, 2 persones comenten que la seva relació amb els companys de treball és estrictament la necessària. No hi tenen mala relació, però aquesta és limitada.

Taula 4: Activitat laboral segons el sexe

Sexe	Treballa	No treballa	TOTAL
Dones	2	4	6
Homes	7	1	8
TOTAL	9	5	14

Taula 5: Activitat laboral de les dones segons la religió

Religió	Treballa	No treballa	TOTAL
Musulmana	0	3	3
Altres *	2	1	3
TOTAL	2	4	6

* Catòlica (no practicant) + no creient

La taula 4 demostra clarament que la dona estrangera es queda més a casa que no pas l'home. S'ignora si això succeeix perquè fa de mestressa de casa o perquè no ha trobat feina. De 6 dones entrevistades, tan sols 2 treballen, mentre que els homes treballen tots menys 1, que és estudiant.

Seguidament, si s'observa la taula 5, resulta que cap de les dones musulmanes no treballa, mentre que de les 3 que no ho són, n'hi ha 2 que sí que treballen. Una altra vegada la cultura és la variable que ho explica. La dona musulmana té adjudicat el paper de ser la responsable de vetllar pel nucli domèstic, mentre que l'home és qui s'encarrega de les relacions exteriors. Aquest factor es traspua en aquestes dades, i no representaria cap problema al país d'origen, on aquest element forma part de la cultura dominant. Però aquí, a Valls, depenent de fins a quin punt la dona es quedi a casa, li pot produir un gran aïllament:

- desconeixement de la llengua (2 entrevistes van haver de ser traduïdes)
- no es donen ocasions per poder establir relacions d'amistat
- desconeixement de la cultura de la població autòctona
- desconeixement dels recursos i serveis de què disposen...

Relacions a nivell sociocultural

En aquest punt es pretén esbrinar si els immigrants valencs coneixen les festes que se celebren a Valls, si les han vist alguna vegada i amb qui les comparteixen. Per altra banda, també es vol saber com passen el temps d'oci i a què dediquen el seu temps lliure.

Aquestes són les festes que han presenciat a Valls alguna vegada i el nombre d'entrevistats que les ha vist:

Castells:	7	Diables:	2
Sant Antoni:	7	Santa Úrsula:	1
Sant Jordi:	7	Setmana Santa:	1
Firagost:	6	Concerts:	1
Calçotada:	5	Totes les festes:	3
Reis:	4	Cap:	1
Sant Joan:	2		

Aquestes dades, però, tenen una fiabilitat baixa, ja que en les primeres entrevistes fou una pregunta oberta; no va ser fins més endavant que es va presentar una llista tancada de totes les festes i es van preguntar una per una. Per tant, és molt probable que aquelles persones a les quals se'ls va fer la pregunta oberta, s'oblidessin d'anomenar alguna festa de les que han vist. Això explicaria, per exemple, que tan sols 2 persones hagin presenciat la festa de Sant Joan, que és la festa major de Valls. Per poc coneixement que es tingui del cicle festiu valenc són unes dates en què l'activitat sociocultural és intensa. El que també pot ser és que hagin presenciat la majoria d'aquestes festes però que no en sàpiguen el nom i llavors responguin que no la coneixen.

El que se n'ha extret quant a aquest tema és que, en ser festes de carrer, segurament la majoria les ha vist quasi totes, almenys alguna vegada, i normalment acompanyats d'amics o de la família. Però s'entreveu poc coneixement i/o poc interès quant al nom d'aquestes festes, què se celebra i per què... «k» ens en dóna un exemple; això és el que

respon quan se li pregunta si coneix la festa de Sant Jordi (perquè ho entengui, se li ha hagut de explicar que és quan es venen llibres i roses):

Lo he visto, pero yo no lo sabía esto. Para... porque la «x» no me dice nada, no me lo dice. Yo pasé y vi a la gente vendiendo flores. Digo, esto son flores, como siempre, al Pati siempre venden flores. Hay una barraca, ahí que siempre venden flores. Digo: están vendiendo flores, para los muertos... o no sé.

RELACIONS QUE FAN REFERÈNCIA ALS SERVEIS

Valls i els recursos

L'estudi també pretenia conèixer si els immigrants estan o no familiaritzats amb els diferents serveis que hi ha a Valls, sobretot els més bàsics. Per a aquest fi s'ha preguntat als entrevistats quins recursos coneixen de Valls, però aquí s'ha comès el mateix error que anteriorment amb el coneixement o no del cycle festiu. La pregunta en un principi era oberta; per tant, hi ha la possibilitat que les persones entrevistades s'hagin oblidat d'anomenar algun dels serveis que coneixen. De tota manera, els resultats que s'han extret quant als serveis que té Valls, el nombre de persones que els coneixen i el nombre de persones que els han utilitzat alguna vegada és el següent:

Serveis	Nombre de persones que el coneix *	Nombre de persones que l'han utilitzat**
Ajuntament i Policia Local	13	1
Hospital	13	7
Renfe	13	1
Estació d'autobusos	13	1
Inem	11	5
Ambulatori	9	1
Cinema	9	3
Creu Roja	8	0
Jutjats	8	4
Biblioteca	7	1
Serveis Socials	6	2
Càritas	6	1
Casa Caritat	5	3
Centre Cultural	5	0
Seguretat Social	4	2
Consell Comarcal	3	0

* Respecte d'un total de 13 persones, ja que n'hi ha 1 que no en coneix cap

** Respecte d'un total de 12 persones, ja que manca la informació referent a les 2 restants

Es pot comprovar que l'Hospital, l'Ajuntament-Policia Local (ubicats al mateix edifici) i els recursos quant a comunicacions —Renfe i estació d'autobusos— els coneix tothom excepte «f», que diu que no coneix cap servei. Un altre recurs força conegut és l'Inem. Així doncs, quant als principals serveis sanitaris i laborals, la població immigrada almenys està informada d'on estan situats. El que val la pena observar és que recursos que podrien necessitar com Serveis Socials o Casa Caritat (edifici en el qual està ubicada l'Escola d'Adults i un servei d'orientació laboral) no els coneix ni la meitat dels entrevistats.

Coincidint amb els recursos més coneguts, l'Hospital i l'Inem són també els més utilitzats. Els segueixen el Jutjat, Casa Caritat i el cinema. Tot i que en general els recursos es coneixen bastant, es pot observar que no són gaire utilitzats. Això podria significar que si no acudeixen als serveis, o és perquè ja tenen cobertes les seves necessitats, o perquè prefereixen altres vies —amics, família, etc.— per resoldre els seus problemes.

En general, 9 dels entrevistats pensen que a Valls manca algun recurs. Aquests han estat els més anomenats:

- Una mesquita: 5 persones.

...Porque la gente musulmana que está aquí, hay unos que no rezan. Si hacemos una mezquita, la gente se va a volver a su religión. Porque allí hablaremos de religión... para la gente no robar tanto, para la gente no beber alcohol... Si hay una mezquita, uno pide consejo al otro, y la gente no roban, no dicen mentiras, trabajan... la gente se puede casar... Nosotros no tenemos problemas de casar, si hay una mezquita y con la gente hablamos bien, yo ya estaba casado... Una mezquita es lo más importante para nosotros. Con una mezquita, con el tiempo, toda la gente puede entrar en religión. («g»)

- Comerços d'alimentació especialitzats per als àrabs: 2 persones.

- Servei d'orientació per a estrangers: 2 persones.

Algo para los extranjeros, que no tienen nada... No sé, por ejemplo un servicio de orientación. Aquí vive gente que no saben nada. Ahora hay una escuela para extranjeros, pero la mayoría no saben, y... más cosas. Por eso creo que mejor si hay un servicio de orientación donde puedan preguntar de muchas cosas. Y seguro que un extranjero que no está a su país necesita muchas cosas. Tiene... no digo problemas, pero tiene obstáculos para hacer cosas. Y por eso, hay alguien del país o hay alguien aquí, mejor ayudarlo ¿no? Pero para ayudarlo tiene que saberlo. Tiene que haber un sitio donde va. («c»)

- Curs de català per a estrangers: 1 persona.

- Més oportunitats laborals i de temps lliure per al jovent: 1 persona.

- Més cabines telefòniques: 1 persona.

Per altra banda, 2 persones consideren que Valls té tot el necessari. Així ho expressa «i»:

Está bien, tiene todos los servicios. No tienes que ir a otro pueblo. Para mí está bien, está bien equipado de todo. Se han perdido algunas costumbres como la Semana Santa, pero está bien. En «x» todo está lejos. La gente no alcanza llegar a los hospitales, porque todo está lejos. Aquí hay trenes para ir a todas partes... Está bien. Hay seguridad, puedes ir tranquilo aquí.

Finalment, volem comentar que en 3 casos, per motius diversos, no s'ha obtingut informació respecte a l'opinió de Valls quant a serveis.

Necessitats pròpies no resoltes

Tot i que no és un tema indispensable per als objectius del present estudi, sí que s'ha cregut que podria ser útil conèixer què és el primer de les seves vides que resoldrien els entrevistats, si poguessin. Això ens pot ajudar a conèixer millor quines necessitats són percebudes com a més importants i jutjar si les relacions que mantenen amb l'entorn poden o no cobrir-les.

La necessitat més anomenada (5 persones) ha estat la de poder tenir la família al seu costat, ja que els troben a faltar. Els motius pels quals fins al moment no s'han pogut reunir són diversos: els parents han format la seva família al país d'origen, ja són grans per fer un canvi com aquest, s'està en espera de resolució de la sol·licitud de reagrupament familiar, manquen diners...

Siempre pues me gustaría, más adelante ¿no? traer a mi mamá... Lo que me gustaria es que ella viniera, o sea estuviera, aunque sean tres meses. Más adelante porque siempre cuesta dinero traerse una persona aquí, y que si esta persona tal vez no va a trabajar y tienes que mantenerla. Entonces más adelante, que uno esté mejor y que esté organizado, pues si se puede que viniera aquí... Pero más adelante, por lo menos cinco años, que uno esté organizado porque ahorita, sinceramente... muchas cosas... Hay que esperar un poco que se desahoguen deudas. («i»)

Una altra necessitat (3 persones) és poder tenir un treball amb millors condicions que permeti poder estalviar i planificar el futur, però ho veuen difícil, ja que l'atur és elevat. Així ho manifesta «c»:

Un trabajo bueno, porque si hay un trabajo bueno, ya puedes hacer planes a tu vida, muchas cosas: puedes vivir bien, a un piso bien, puedes tener un coche como toda la gente...

Un habitatge de propietat i en millors condicions és una altra de les assignatures pendents per a 2 dels entrevistats per culpa de la manca de temps i de diners.

També hi ha 2 persones que desitjarien tenir un nivell econòmic més alt per poder tenir més comoditats i poder viatjar, però el sou és baix i, de moment, tampoc no hi ha l'oportunitat d'un treball millor.

Altres necessitats que han estat manifestades de manera individual són: obtenir la nacionalitat espanyola, saber llegir i escriure, formació laboral, casar-se i viatjar. Per acabar, les necessitats de «ll» van molt més enllà:

Que toda la gente fuera del mismo nivel... de economía, de carácter... y todo. O sea, yo me refiero a todo el mundo, que no hayan guerras y gente que esté muriendo... y eso. Que todo el mundo estuviese igual.

Conclusions

XARXA DE RELACIONS DELS IMMIGRANTS AMB EL PAÍS D'ORIGEN

Tenir relacions amb el país d'origen, ja sigui a través de familiars, amics, la religió o les tradicions, vol dir tenir contacte amb la cultura, amb les pautes de comportament i amb el mode de vida que és propi de l'immigrant. És per això que s'intenten mantenir, encara que passin els anys, perquè recorden a la persona que té unes arrels, per molt que estigui immersa en una altra cultura. Com més gran és el xoc cultural que es produeix, més es necessita aquest contacte per evitar un possible desarrelament i aïllament.

Així els estrangers residents a Valls procedents de països del Tercer Món mantenen habitualment relacions amb els seus familiars i s'escriuen o es telefonen per explicar-se com transcorren les seves vides. Els que estan a menys distància geogràfica del seu país d'origen i la situació política no els ho impedeix aprofiten les vacances d'estiu per anar-los a veure. L'estudi demostra que en cap cas el pas del temps ha aconseguit refredar aquestes relacions.

El que costa més de mantenir són les relacions d'amistat a distància. El pas del temps va substituïnt les cartes per trucades telefòniques ocasionals, encara que els que poden anar al seu país de tant en tant sempre tenen un moment per retrobar els seus amics. En canvi, si tenen amics connacionals a Valls o Tarragona, la relació és intensa; normalment es troben amb ells tant entre setmana com els caps de setmana. Això es dona sobretot entre la població marroquina, ja que és el col·lectiu més nombrós. En concret, les dones marroquines no tenen contacte amb amistats que visquin al Marroc. Això es pot interpretar de dues maneres: que no tenien amics quan vivien al Marroc o que n'han perdut el contacte. Però sí que tenen alguna amiga a Valls, tot i que és un lligam molt més feble que el dels homes amb els seus amics.

Parlar de la religió tan sols té sentit quan es tracta de la població magribina (Marroc i Algèria), que és musulmana. La majoria restant pertany a països llatinoamericans i, encara que quasi tots es consideren catòlics, no són practicants. S'ha comprovat que la fe musulmana continua força viva, encara que, a diferència del país d'origen, aquí la viuen més aviat de portes endins, és a dir, dins el nucli domèstic. Resar, el ramadà, la festa del corder... no s'ha deixat de practicar, tot i que els horaris de treball i el fet de tenir la família lluny siguin obstacles importants per poder-los dur a terme.

Els costums culinaris i la música no s'han deixat encara que faci temps que es visqui a Valls. Per molt que s'hagin acostumat al menjar i a la música d'aquí, sempre els agrada poder beure un te, menjar unes *tortas* o escoltar salsa. Aquestes tradicions sempre són més fàcils de mantenir si es conviu amb algú del mateix país. Segurament per això s'ha observat que les persones que viuen soles no mantenen tant aquests costums. I potser també pel fet d'haver de desplaçar-se fora de Valls per trobar alguns dels ingredients que necessiten, factor que molts han mencionat.

RELACIONS AMB LA POBLACIÓ AUTÒCTONA

Cal que l'estranger trobi el seu propi equilibri, que pugui acceptar que és d'un altre país amb uns costums culturals diferents i que això no li provoqui cap conflicte interior o exterior i, per altra banda, que tingui unes relacions amb la població autòctona que l'omplini i el satisfaci (que és diferent que tan sols en conformin), i que per tant el facin sentir que forma part d'aquesta realitat, que no n'està apartat o al marge.

Fer amics a Valls, doncs, és un element clau per sentir-se part del poble, i no tothom n'ha tingut l'oportunitat o la voluntat. Aquí les dificultats idiomàtiques juguen un paper important perquè fan molt més improbable el contacte amb un/a vallenc/a. Però n'hi ha que han fet amics de confiança a Valls, i acostumen a trobar-se entre setmana i els caps de setmana per compartir el temps lliure.

Un dels espais on hi ha més possibilitats que pugui néixer una amistat amb algú de Valls és la zona on es viu, sobretot si és el *casc antic*. Diversos estrangers tenen veïns als quals consideren amics. El fet de veure's cada dia ja ha facilitat el primer contacte. Llavors, a mesura que va passant el temps, el vincle es va fent més fort. Però no tots els immigrants han fet amistat entre els veïns, sinó que la seva relació es limita exclusivament a la del veïnatge: se saluden i/o poden mantenir una petita conversa.

Per altra banda, diversos magribins han manifestat queixes respecte a la manera com van ser rebuts quan van arribar a Valls. En alguns casos ha estat la conducta discriminatòria inicial per part d'algun veí, i en d'altres la dificultat de trobar algú que els volgués llogar un pis. Aquest rebuig inicial pot condicionar les futures relacions que es puguin establir, fent que l'estranger adopti una certa reserva a l'hora de relacionar-se amb la població val·lenca.

També és important saber que l'immigrant que faci més temps que viu a Valls no té per què tenir més amics. El pas del temps pot influir en molts aspectes del procés d'adequació entre immigrant i societat d'acollida, però no en el de crear nous lligams afectius. Almenys així succeeix a Valls.

El treball és un altre nucli on s'estableixen tota una sèrie de relacions amb la població val·lenca.

Els immigrants que treballen no han manifestat cap tipus de problema relacional amb els seus companys i/o amb el seu cap. Alguns han creat més vincles afectius i d'altres no tants; però això passa a tothom, no és una característica específica de la població estrangera. El que sí que ha resultat significatiu és que la majoria de dones llatinoamericanes tinguin una feina i les marroquines no. Sembla, doncs, que es manté la tradició que sigui la dona marroquina la que es queda a casa tenint cura de la família, factor que en un lloc on la cultura dominant és una altra pot provocar un aïllament d'aquest col·lectiu.

Quant a les festes i tradicions que se segueixen a Valls, la majoria d'estrangers les han vist alguna vegada, però en ocasions s'ha comprovat que en desconeixen el nom, què se celebra i perquè.

Les maneres de gaudir del temps lliure no varien massa de les que té la majoria de gent. Surten amb la família i/o amics a donar un tomb, a pendre alguna cosa, a la platja... La població marroquina té més tendència a quedar-se a casa, factor que pot ser per causa de diversos motius: una dura jornada laboral, poques relacions amb altres persones, tenir la família lluny...

Relacions amb els serveis

De manera general, es pot dir que els immigrants valencs coneixen els recursos que hi ha a Valls, almenys els més bàsics. El que sorprèn és el poc que els utilitzen, fet que fa pensar que tenen altres vies per solucionar les seves necessitats (amics, els mateixos connacionals que fa més temps que viuen a Valls...). Però també pot indicar un desconeixement quant als serveis que ofereixen aquestes entitats o una no adequació a les seves problemàtiques.

La majoria d'estrangers pensen que a Valls manquen alguns recursos. Poder tenir una mesquita és una de les necessitats més sentides per la població magribina, ja que opinen que els ajudaria a mantenir la fe musulmana. Per a ells és difícil conservar-la en una societat on alguns valors que imperen són molt diferents —i a vegades fins i tot oposats— als que professa la seva religió (l'alcohol com a facilitador de les relacions socials, la llibertat sexual...). Tot i que a vegades pensem que els immigrants tenen una identitat cultural molt marcada i arrelada, s'ha comprovat que no sempre és així. Moltes vegades els elements tradicionals s'han anat mesclant amb els moderns, i actualment es donen unes grans varietats de diversitat cultural, que en cada família serà diferent segons les pròpies experiències viscudes.

Poder tenir la família a prop i un treball de millors condicions són les necessitats més sentides entre els immigrants valencs. És dur per als estrangers haver-se de separar dels seus familiars i a molts d'ells, si poguessin, els agradaria tenir-los al seu costat. Però el reagrupament familiar és un tràmit amb molts requisits i bastant lent, a part que alguns ja tenen els pares bastant grans i els costaria molt fer un canvi tan important en aquesta edat.

En resum, i per concloure, es pot dir que els immigrants procedents del Tercer Món que viuen a Valls han trobat un cert equilibri i estabilització quant a les seves relacions amb l'entorn, tot i que s'intueix que l'apropament amb la població valenca, tot i que hi és, podria ser molt més enriquidor si estrangers i valencs hi posseïssim tots una mica més d'entusiasme i voluntat.

Annexos

ANNEX 1: CARACTERÍSTIQUES GENERALS DELS IMMIGRANTS VALLENCOS.

TAULES COMPLEMENTÀRIES

Taula 1: Nombre de fills

Cap	6
1	5
2	1
3	0
4 o més	2
<i>Total</i>	<i>14</i>

Taula 2: Relació entre el país d'origen i el nivell cultural

País d'origen	Analfabet	Primària	Secundària	Diplomatura o llicenciatura	Total
Algèria	0	0	2	0	2
Argentina	0	0	1	0	1
Cuba	0	0	0	1	1
Marroc	1	3	3	0	7
R. Dominicana	0	0	1	0	1
Altres Llatinoam.	0	0	1	0	1
Altres	0	0	0	1	1
<i>Total</i>	<i>1</i>	<i>3</i>	<i>8</i>	<i>2</i>	<i>14</i>

Taula 3: Relació entre el país d'origen i el nivell econòmic

País d'origen	Mitjà	Baix	Total
Algèria	1	1	2
Argentina	1	0	1
Cuba	1	0	1
Marroc	3	4	7
República Dominicana	0	1	1
Altres països Llatinoam.	1	0	1
Altres	1	0	1
<i>Total</i>	<i>8</i>	<i>6</i>	<i>14</i>

ANNEX 2: RELACIONS QUE FAN REFERÈNCIA AL PAÍS D'ORIGEN.**TAULES COMPLEMENTÀRIES**

Taula 1: Nombre de dones que tenen amigats connacionals al país d'origen, classificades segons la nacionalitat

Nacionalitat	Amistats al país d'origen		TOTAL
	Sí	No	
Marroc	1	2	3
Llatinoamèrica	3	0	3
<i>Total</i>	<i>4</i>	<i>2</i>	<i>6</i>

Taula 2: Comparació de les diferents residències de les amistats connacionals de la població marroquina classificades segons el sexe

Sexe	Marroc	Marroc i Valls	Valls	Total
Dones	1	0	2	3
Homes	0	4	0	4
<i>Total</i>	<i>1</i>	<i>4</i>	<i>2</i>	<i>7</i>

**ANNEX 3: RELACIONS QUE FAN REFERÈNCIA A LA POBLACIÓ AUTÒCTONA.
DADES COMPLEMENTÀRIES**

Taula 1

A la taula següent, hi consten les dades de cada persona quant a la seva opinió respecte a l'acollida, el possible pensament que poden haver fet els autòctons sobre ells i el possible origen d'aquest:

	Acollida	Pensament	Origen del pensament
<i>a</i>	normal	no pensen res	—
<i>b</i>	dolenta	no pensen res	—
<i>c</i>	dolenta	positiu	no porta cap problema i ja fa temps que hi està instal·lat
<i>d</i>	dolenta	no pensen res	—
<i>e</i>	bona	no pensen res	—
<i>f</i>	normal	no pensen res	—
<i>g</i>	dolenta	no pensen res	—
<i>h</i>	bona	no pensen res	—
<i>i</i>	bona	no pensen res	—
<i>j</i>	dolenta	no pensen res	—
<i>k</i>	bona	positiu	també pensa bé dels seus veïns
<i>l</i>	normal	negatiu	conflicte veïnal
<i>ll</i>	bona	negatiu	racisme
<i>m</i>	bona	positiu	la simpatia

Notes

1. Cal tenir en compte, però, que les dades referents a Catalunya només arriben fins l'any 1986.
2. Vegeu l'annex 1 (taula 1).
3. Vegeu l'annex 1 (taula 2).
4. Cal tenir en compte que les dades referents a Catalunya daten de l'any 1986 i que potser la comparació no és significativa, però no s'ha pogut disposar de dades més actualitzades.
5. Vegeu l'annex 1 (taula 3).
6. En concret, d'Algèria i l'Argentina.
7. Vegeu l'annex 2 (taula 1).
8. Vegeu l'annex 2 (taula 2).
9. Vegeu l'annex 3 (taula 1)

Bibliografia

- AJUNTAMENT DE VALLS: dades del padró municipal d'habitants de l'any 1996.
- AJUNTAMENT DE VALLS (1994): *Pla Estratègic de Valls. Horitzó 2003*.
- COL·LECTIU IOÉ (1992): *La immigració estrangera a Catalunya. Balanç i perspectives*. Generalitat de Catalunya. Institut Català d'Estudis Mediterranis.
- DIPUTACIÓ DE BARCELONA (1992): *Informe sobre el treball social amb immigrants estrangers a la província de Barcelona*. Servei de Serveis Socials.
- E. A. (1996): "La meitat dels estrangers que resideixen a l'Alt Camp i la Conca són marroquins". Setmanari *El Pati*. Divendres, 30 d'agost de 1996, pàg. 29.
- FEDERACIÓN ESPAÑOLA DE MUNICIPIOS Y PROVINCIAS (FEMP) (1995): *Los municipios y la integración social de los inmigrantes: análisis y propuestas de actuación*.
- NARBONA, L.M. (1993): *Marroquíes en Viladecans. Una aproximación al tema de la inmigración*. Ajuntament de Viladecans.
- PONS, Ignacio (1993): *Programación de la investigación social*. Centro de Investigaciones Sociológicas. Cuadernos Metodológicos.
- PUJADAS, J. J. (1994): "Catalunya i les migracions estrangeres: una aproximació des de l'antropologia social". *Revista d'Etnologia de Catalunya*. Barcelona. Departament de Cultura.
- SIERRA BRAVO, R. (1992): *Técnicas de Investigación Social. Teoría y ejercicios*. Madrid. Editorial Paraninfo.

Altres fonts d'informació

- Fulls d'inscripció de l'Aula per a Immigrants de Valls.
- Diverses persones d'origen magribí.